

victoria egiptenilor, cu asentimentul faraonului, *filistenii* s-au aşezat, pe la 1190 î.e.n., pe coasta Syriei, la sud de muntele Carmel, formând o confederaţie de 5 oraşe (numită de greci Pentapolis): *Gaza* şi *Askalon* pe coastă, *Aşdod*, *Gat* şi *Ekeron* în interior. După numele lor, regiunea s-a numit „ţara Filistenilor” sau *Palestina*. Războinici încercaţi, filistenii au început luptele cu ebreii, pe care i-au învins. Pentru a scăpa de primejdia filistească, ebreii s-au unit sub conducerea lui *Saul*, formându-se regatul ebraic (sfârşitul secolului al XI-lea î.e.n.).

Indicaţii metodice

Inscripţia de la Medinet Habu poate fi folosită *direct*, adică sub forma unei lecturi comentate, în lecţia a doua privind istoria politică a Egiptului, în vremea noului imperiu theban şi a decăderii Egiptului (1580—525 î.e.n.). Textul, care se introduce *după ce s-a făcut afirmaţia* că, după domnia lui Ramses al II-lea, statul egiptean a început să decadă, are drept scop să arate că *pe lângă* numeroasele frământări sociale (de care aminteşte manualul), această decădere se datoreşte *şi* unor puternice atacuri *din afară*, reflex al „migraţiei” de la sfârşitul secolului al XIII-lea î.e.n. Din *comentariul* textului, făcut de profesor, trebuie să rezulte, însă, în chip lămurit ideea că, deoarece statul egiptean a putut respinge aceste numeroase atacuri, urmează că *principala cauză* a decăderii Egiptului a fost de ordin *intern*, la care factorul *extern* şi-a adus şi el contribuţia lui, fără a fi fost, însă, hotărâtor. Dovada o face „renaşterea” Saită. Dar textul sub forma unei *referiri* la fapte cunoscute, mai serveşte şi lecţiei privind Palestina antică, întrucât lămureşte numele de *Palestina* şi ajută la înţelegerea unificării triburilor ebraice sub presiunea filistenilor, mai întâi sub *Saul* şi apoi sub *David*. În fine, *referirea* la „marea migraţie” constituie un element esenţial în înţelegerea „migraţiei dorienilor” şi sfârşitului civilizaţiei mykeniene.

Indicaţii bibliografice

* * * *Istoria Universală*, vol. I, Bucureşti, 1958, p. 353.

Alexandre Moret, *Des clans aux empires* (Col. *L'Evolution de l'Humanité*, vol. VI), Paris, 1923, p. 391—395 (cu traducerea textelor).

Eduard Meyer, *Geschichte des Altertums*, vol. II, 1, Stuttgart, 1928, p. 589—593 (cu traducerea textelor şi un excelent comentariu istoric).

Fr. Schachermeyr, *Etruskische Frühgeschichte*, Berlin, 1929 (Cap. IV: *Die Ägeische Wanderung*, cu discuţii adăncite).

AUREL IORDANESCU

INSCRIPŢIA LUI AKORNION DIN DIONYSOPOLIS

(Formarea statului geto-dac, la începutul secolului I î.e.n., sub conducerea regelui Burebista, deşi reprezintă un moment crucial al istoriei noastre, este puţin cunoscută din izvoarele narative care, în afară de geograful Strabo (63 î.e.n. — 19 e.n.), în a căru

Geografie (cartea a VII-a) se găsesse știri prețioase, dar puține, și de lucrarea istoricului got Iordanes, din secolul VI e.n., *Despre originea și faptele geților* (de fapt ale goților, pe care el îi confundă cu geții), care oferă câteva date ce s-au dovedit valoroase, nu ne dau alte care el îi confundă cu geții), care oferă câteva date ce s-au dovedit valoroase, nu ne dau alte știri despre regele geto-dac. De aceea, descoperirea la sfârșitul secolului trecut a unei inscripții grecești, un decret din anul 48 î.e.n., *deci contemporan cu Burebista*, în cinstea unui cetățean din Dionysopolis, Akornion, care cuprinde știri de cea mai mare însemnătate pentru domnia marelui rege geto-dac, a marcat o dată în studiul formării statului geto-dac. De aceea, folosirea ei la ora de curs se impune. Deoarece, însă, inscripția cuprinde multe știri referitoare la activitatea lui Akornion ce nu au legătură cu domnia lui Burebista, reproducem numai părțile referitoare la acesta, adică rîndurile 22—38).

Textul

„Iar în timpul din urmă¹, cînd regele Burebista a ajuns cel dintîi și cel mai mare dintre regii din Tracia², stăpîn al tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de fluviu³, (Akornion) a fost și pe lîngă acesta în cea dintîi și cea mai mare prietenie⁴, obținînd cele mai bune rezultate pentru patria sa⁵, inspirînd și colaborînd la cele mai eficace măsuri (luate de rege⁶) și cîștigînd totodată bunăvoința regelui spre mîntuirea cetății sale. De asemenea, în toate celelalte ocazii el s-a oferit fără ezitare să plece în solii pentru cetate⁷, și a luat asupra-și fără întîrziere înfruntarea primejdiilor⁸, numai pentru a contribui la obținerea unui folos pentru patria sa. Și fiind trimis de regele Burebista în solie⁹, la comandantul roman Cnaeus Pompeius, fiul lui Cnaeus¹⁰, și întîlnindu-se cu el în părțile Macedoniei, lîngă Heraklea Lynkestis¹¹, nu numai că și-a îndeplinit cu bine însărcinările primite de la rege¹², cîștigînd pentru acesta bunăvoința romanilor, ci a purtat și pentru patria noastră tratative foarte folositoare“.

(Traducerea urmează pe cea publicată de V. Pârvan în *Getica*, p. 78—79, cu ușoare modificări. Pentru rîndurile 32—38 s-a folosit și traducerea lui D. M. P i p p i d i, *op. cit.*, p. 283, n. 70).

Comentariu istoric

1. Fără să reprezinte o indicație cronologică strictă, expresia „în timpul din urmă“ arată că, începînd de aici, inscripția vorbește de regele Burebista în calitate de suveran al statului geto-dac ajuns la apogeul puterii lui, deci, după ce zdrobise și supusese pe celți (în jurul anului 60 î.e.n.) și după ce adusese sub ascultarea lui cetățile grecești de pe coasta Mării Negre, de la Olbia pînă la Apollonia (între 60—50 î.e.n.). Aceasta înseamnă că apogeul puterii lui Burebista se situează între anii 50 și 44 î.e.n. 2. Această menționare a Traciei trebuie înțeleasă, așa cum a arătat C. Daicoviciu, ca reprezentînd „totalitatea ținuturilor sud-est europene locuite de neamul tracic, inclusiv geto-dacii“. 3. Ținînd seama că inscripția privește faptele amintite din *Dionysopolis*, deci de pe coasta Mării Negre, ținuturile „de dincoace de fluviu“ menționate reprezintă stăpînirea lui Burebista asupra Dobrogei și a ce-

tăților grecești de la Olbia pînă la Apollonia, iar celelalte „de dincolo”, Dacia propriu-zisă. 4. Amintirea lui Akornion ca „primul și cel mai apropiat prieten”, deci ca un sfetnic regal purtînd un titlu dintre cele mai de seamă ce se întîlnesc la curțile suveranilor elenistici, arată că statul lui Burebista avea, după modelul elenistic, o *ierarhie de sfetnici*, care alcătuiau sfatul regal. Firește, Akornion nu era obligat să rezide în capitala regelui geto-dac, dar se ducea acolo ori de cîte ori regele îi solicita sfatul și concursul. 5. Se pare că Dionysopolis se supusesse de bunăvoie lui Burebista și că se bucura de o situație privilegiată acordată de rege la intervenția lui Akornion. 6. Aici se vede rolul de consilier intim și ascultat al regelui pe care îl îndeplinea Akornion la curtea lui Burebista. 7. Deși nu se spune apriat, este evident că aceste solii s-au făcut la curtea regelui Burebista, de a cărui bunăvoință depindea atunci liniștea și prosperitatea orașului Dionysopolis. Este păcat că inscripția nu precizează *obiectul* acestor solii. 8. Expresia este foarte grăitoare pentru starea de nesiguranță ce domnea încă în regiunile aflate sub stăpînirea lui Burebista. Faptul se datora, probabil, căpeteniilor locale sau cetelor prădalnice ale bastarnilor. 9. V. Pîrvan îl numește pe Akornion „ministru plenipotențiar” al lui Burebista (p. 166). În această calitate a fost trimis, în anul 48 î.e.n., la Cnaeus Pompeius, „triumvirul”, rivalul lui Caesar, cu puțină vreme înainte a bătăliei hotărîtoare de la Pharsalos (28 iunie 48 î.e.n.). 10. Faptul că Pompeius poartă apelativul de *imperator* (în grecește *autokrator*) arată că solia lui Akornion a avut loc *după* lupta de la Dyrrachium (cu care ocazie soldații i-au dat lui Pompeius titlul *de imperator*) și *înainte* de lupta de la Pharsalos, deci, foarte probabil, în primăvara anului 48 î.e.n. 11. *Heraklea Lynkestis*, azi Monastir-Bitolia, oraș din vestul Macedoniei, era așezată pe Via Egnatia. Pompeius își așezase acolo cartierul general și acolo l-a primit pe Akornion. Cum bine a observat V. Pîrvan (p. 81), drumul lui Akornion spre Macedonia a trecut „prin fostul ținut al Tribalilor (între Dunăre și Balcani) și prin țara Dardanilor” (regiunea muntoasă între Moesia și Macedonia, pe cursul superior al râului Margus = Morava). 12. Fără să știm cu precizie obiectivele soliei lui Akornion, este limpede că ele cuprindeau o propunere de alianță între Burebista și Pompeius, îndreptată împotriva lui Caesar. Faptul reliefează simțul politic al regelui geto-dac, care și-a dat seama că dintre cei doi rivali, cel mai primejdios pentru libertatea Daciei era Caesar, care tocmai terminase de cucerit Gallia (58—50 î.e.n.) și cugeta la cucerirea regatului partic. Dar el subliniază și poziția de arbitru pe care Burebista înțelegea să și-o ia în acest conflict. Și, deoarece inscripția spune că solia și-a atins scopul, urmează că acordul a fost încheiat; dar rapida victorie a lui Caesar nu i-a mai îngăduit lui Burebista să vină în ajutorul lui Pompeius. În schimb, l-a hotărît pe Caesar să pregătească o expediție împotriva regelui geto-dac.

Indicații metodice

Textul inscripției folosește, în primul rînd, ca izvor de bază (alături de Strabo) pentru întemeierea științifică a *ideii centrale* a lecției privind *formarea statului geto-dac*, și anume, că stăpînirea lui Burebista reprezenta o *organizație statală încheagată*, de tip sclavagist începător, influențată de modelul monarhiilor elenistice. De aceea, el se introduce în lecție, prin lectură comentată, *după ce* profesorul a înfățișat elevilor *premisele* care au favorizat formarea statului geto-dac și *după ce* a fast expus elevilor *procesul* de formare a statului, *inclusiv* luptele împotriva triburilor celtice și pentru stăpînirea coastei Mării Negre pînă la

Olbia și Apollonia. Lectura comentată a inscripției, făcută fără a se neglija sublinierea contemporaneității ei cu perioada de apogeu a domniei lui Burebista, trebuie să dovedească existența statului geto-dac, reliefînd: 1. existența *unui centru politic și religios* (= sistemul de cetăți din Munții Orăștiei); 2. existența *unui aparat de stat*, avînd în frunte un *sfat regal*, alcătuit după modelul elenistic (= titlul de „primul și cel mai mare prieten” care se dădea numai membrilor marelui sfat regal); 3. alcătuirea unei puternice *oștiri* (= așa cum o afirmă, cu oarecare exagerare a numărului, Strabo și o dovedesc cuceririle lui Burebista); 4. organizarea unei *diplomații* active și foarte bine informate asupra situației politice, atît din statul roman, cît și din regiunile „barbare”. Toate acestea dovedesc că pe vremea lui Burebista statul geto-dac reprezenta o realitate. Cînd se înfățișează stăpînirea regelui geto-dac „de o parte și de alta” a Dunării, este bine să se facă legătura cu situația de mai tîrziu a lui Mircea cel Bătrîn, care și el apare, în titlu, ca stăpînind „de ambele țărmuri ale Dunării pînă la Marea cea Mare”.

Inscripția, însă, mai poate fi folosită și la lecția privind *Dacia pînă la cucerirea romană* din cursul de istorie antică de la clasa a IX-a. Aici, însă, centrul de greutate al analizei trebuie să cadă pe integrarea Daciei în politica internațională a timpului, cu referire la războiul civil dintre Pompeius și Caesar și la poziția preponderentă pe care statul geto-dac o avea între popoarele „barbare” de la frontierele statului roman.

Indicații bibliografice

Vasile Pîrvan, *Getica*, București, 1926, p. 78—82 (cu traducerea textului și un excelent comentariu).

* * * *Istoria României*, vol. I, București, 1960, p. 284—288 (C. Daicoviciu).

Din istoria Dobrogei, vol. I, București, 1963, p. 282—287 și 288, n. 2 (D. M. Pipidi), vol. II, București, 1968, p. 27—31 (R. Vulpe).

Pagini din trecutul diplomației românești, București, 1966, p. 22—28 (Dinu C. Giurescu).

Hadrian Daicoviciu, *Dacii*, București, 1963, p. 96—106, și, de același, *Dacia de la Burebista la cucerirea romană*, Cluj, 1972, p. 74 ; 90—91.

AUREL IORDANESCU

1475 : SCRISOAREA-CIRCULARĂ A LUI ȘTEFAN CEL MARE

Scrisoarea-circulară trimisă de Ștefan cel Mare, în ziua de 25 ianuarie 1475, la cincisprezece zile după bătălia de la Vaslui, ilustrează concepțiile lui de politică externă și marea dorință de a convinge puterile apusene să vină în ajutorul popoarelor amenințate de cotoșirea otomană.

Este un document istoric de inestimabilă valoare documentară, atît pentru istoria poporului român cît și pentru cunoașterea personalității lui Ștefan cel Mare. S-o punem alături de portretul schițat de cronicarul Gr. Ureche și s-o prezentăm elevilor.